

MÄNNISKOR MÅSTE FÅ BETYDA NÅGOT

CHRIS HEISTER

En av vår tids viktigaste politiska uppgifter måste vara att öka människors beroende av varandra. Ett politiskt system kan aldrig ersätta den trygghet som bjuds genom verkliga sociala relationer.

Det grundläggande problemet i den svenska familjepolitiken är att den har gjort människor oberoende av varandra och beroende av politiken. Medborgarna har antagits kunna förverkliga sig själva och utvecklas som människor bara om de slipper mer betydelsefulla bindningar till varandra. Gemenskap troddes växa fram genom allas beroende till den offentliga sektorn, och det som alla hade del av skulle alla komma att stödja. "Egoismen är kittet som håller systemet samman", som Olof Palme sade.

En social samvaro kommer enligt detta synsätt växa fram på ett samhälleligt plan. Socialt liv utanför den offentliga sektorn blir ett hot, det

---

CHRIS HEISTER är riksdagsledamot för moderaterna i Stockholms län.

löser upp kittet. Eller som Gunnar Fredriksson uttrycker det: "Bilderna av familjen som hjälper de sina är vackra. I grunden är det ett sätt att splittra solidariteten."

Öka beroendet av varandra

Det oberoende som man trott sig kunna skapa genom atomiseringen av medborgarna kommer alltid att vara en chimär. Människan är som bekant ingen ö och de flesta av oss uppfattar sannolikt att våra liv tvärtom får både mening och innehåll just i det faktum att vi är beroende av varandra – som medmänniskor. Den strävan efter oberoende som genomsyrar dagens välfärdspolitiska system i allmänhet och familjepolitiken i synnerhet får inte sammanblandas med frihet. Att vara fri är inte att vara vakumförpackad. En av vår tids viktigaste politiska uppgifter måste vara att öka människors beroende av varandra. Ett samhälle där sociala relationer utvecklas till en sorts ytliga fikamöten är vara vare sig tryggt eller stabilt, det

kommer inte att bli vare sig ekonomiskt, kulturellt eller socialt rikt.

I ett fritt och öppet samhälle är vi alla i mycket hög grad beroende av andra. Men förhoppningsvis kan vi själva bättre styra över vilka vi skall vara beroende av och i vilken grad. I dag har vi skapat ett enda övergripande beroende av den offentliga sektorn. Politikens förmåga att leverera bidrag har blivit viktigare för människor än viljan till arbete, företagande och förkovran.

Det svenska samhället håller på att bli otrött. Många känner osäkerhet om hur de skall klara försörjningen, till och med på kort sikt. Stora grupper lever i situationer som i allt högre grad präglas av en knapphet som pressar dem från flera håll. De höga skatterna, arbetslösheten och en produktion som allt sämre bär upp välfärdssystemen utgör tre sköldar mellan vilka människors trygghet sätts under press.

Avsaknaden av marginaler blir

smärtsamt tydligt då socialbyråerna märker en ökad tillströmning när regeringen fattar beslut om att flytta utbetalningen av barnbidragen med fem dagar. När välfärden hänger på fem dagars offentligt administrerat kassaflöde är allt tal om social trygghet håfullt. När är ett politiskt detaljbeslut kan vända uppochner på tillvaron, och när vanliga familjer och individer lever ur hand i mun, framstår vårt samhälle som allt annat än det välfärdssamhälle som dess byggare berömmar det för att vara.

Social otrygghet

Sveriges sociala problem är till stor del ekonomiska. Närmare 30 år av sviktande produktion tar sig förr eller senare uttryck i social otrygghet. Men otryggheten är naturligtvis också resultatet av andra faktorer. Det som framför allt gör den svenska situationen så orättfärdig är att de som lever i den saknar realistiska möjligheter att med egen kraft lyfta sig upp till en bättre tillvaro.

De verkliga källorna till trygghet är inte den politiskt administrerade omfördelningen eller den kommunalt producerade välfärden. Verklig social trygghet växer ur självbestämmande, växt och dynamik, inte ur statsberoende och rigiditet. Trygghet är att leva i en växande ekonomi, ha tillgång till en fungerande arbetsmarknad, att kunna försörja sig på sin egen lön, att ha ett eget sparande och så vidare. Men en annan viktig källa till trygghet är ett stabilt och fungerande socialt liv, att

kunna känna den trygghet som bygger på annat än lag eller bidrag, men också på annat än ekonomi och affärsmässiga förbindelser.

En ny trygghet handlar om att ställa tillit till människors förmåga att ta ett övergripande ansvar för sitt eget och andra människors liv. I nöden prövas vännen, men naturligtvis också den egna förmågan att själv lösa de problem man möter. I dag är det inte så. Ett drygt halvt sekels politiska ambition att försöka slå sönder människors beroende av varandra har lett till en situation där våra sociala relationer saknar verkligt innehåll. I dagens nöd prövas Maj-Inger Klingwall, men hennes och andras politikers förmåga att erbjuda den trygghet människor efterfrågar är begränsad, för att inte säga obetydlig. Det handlar inte om den ekonomiska krisen, budgetunderskottet eller om en välfärdsstat som i huvudsak består av sina skal och sin retorik. Framför allt handlar det om att ett politiskt system aldrig, hur väl det än vill och hur mycket resurser det än tar i anspråk, kan tillhandahålla den trygghet som bjuds genom verkliga sociala relationer.

En av samhällets starkaste och mest värdefulla sociala institutioner är familjen – sannolikt den starkaste och den mest värdefulla. Det är i familjen som trygghet och värderingar mellan föräldrar och barn kan förmedlas, det är i familjen som vi kan känna den närhet och kärlek som vi behöver för att kunna gå vidare i andra skeden och i andra delar av livet. Det är i

familjen vi upplever livets verkligt betydelsefulla glädjeämnen och tragedier.

Att känna sig trygg i en fungerande familjrelation är inte sällan en utomordentligt stark grund för ett rikt och utvecklande arbetsliv och ett i övrigt fungerande socialt och kulturellt liv. Att leva tillsammans med en annan person och sätta barn till världen är det mest betydelsefulla livsprojektet för det absoluta flertalet. Attitydundersökningar bland unga människor visar tydligt att de ser familjelivet som den viktigaste delen i deras framtida liv. Ryktet om familjens död är betydligt överdrivet. Det är utomordentligt viktigt att komma ihåg för att inte drabbas av en destruktiv moralisk panik som riskerar resultera i reaktion eller i ett moraliserande över sociala missförhållanden som inte finns och som människor inte upplever.

Misslyckade livsprojekt

Men detta innebär inte att allting är problemfritt. På samma sätt som människor misslyckas med annat, misslyckas de i sina centrala livsprojekt. Människor glider ifrån varandra och i en del fall är skilsmässa och separation nödvändig eller till och med önskvärd. Att bryta upp från en familj är naturligtvis smärtsamt för de allra flesta och ett stort nederlag. Vi kan dock inte blunda för att det faktiskt finns hundratusentals människor som lever liv utanför den traditionella kärnfamiljen. För många fungerar detta alldeles utmärkt. Barn

växer upp till trygga och hela vuxna trots att de endast lever med sin mor eller sin far. Tillgänglig statistik visar att barn vanligtvis umgås med båda sina föräldrar efter en separation. För många ensamstående föräldrar är situationen dock synnerligen pressad, vilket illustreras av att en tredjedel av alla ensamstående mödrar är beroende av socialbidrag och att två tredjedelar av alla yngre ensamstående mödrar är arbetslösa.

I ett modernt samhälle vill människor kunna leva så väl ett fungerande familjeliv som ha ett fungerande yrkesliv. Man vill inte välja bort det ena eller det andra. En av de viktigaste frågorna för att stärka familjens möjligheter att vara familj är därför att öka samhällets allmänna grad av flexibilitet, men också att låta medborgarna ta ett betydligt större ansvar för det egna handlandet. Arbetstider, barnomsorg, tjänsteproduktion och så vidare skiljer sig i dag i relativt liten grad från hur de såg ut för två-tre decennier sedan. Människors möjligheter att fungera i familjerpåverkas av att det inte finns ett utbud av arbetstillfällen, omsorgsformer och hushållstjänster.

Politik för modernisering

Många viktiga familjepolitiska förändringar handlar om att modernisera det svenska samhället så att det svarar mot de krav som människor ställer i dag. Om vi skall kunna skapa möjligheter för människor att organisera sina liv efter deras förutsättningar och önskemål är det nödvändigt att

genomgripande förändringar av en rad sektorer av samhället genomförs.

Det handlar om att sänka skatterna och öka hushållens möjligheter och förmåga att försörja sig själva. Den fria världens högsta skattetryck leder till att svenskar tvingas betala mycket höga skatter redan vid låga inkomster. Enligt min uppfattning är det inte rimligt att vanliga löntagare betalar så höga skatter att olika former av offentliga bidrag utgör en

”

Det handlar om att sänka skatterna och öka hushållens möjligheter och förmåga att försörja sig själva. ”

helt nödvändig del av deras försörjning.

Det handlar om att avreglera arbetsmarknaden så att vi kan organisera våra yrkesliv på ett mer flexibelt sätt. Det handlar om att avreglera den privata tjänstemarknaden så att det kan växa fram en fungerande sektor för kommersiellt och lagligt hemarbete, för att det därmed skall bli enklare att kombinera ett fungerande arbets- och familjeliv.

Det handlar om att öppna upp en rejäl konkurrens inom barnomsorgen som utvecklar nya omsorgsformer och ny pedagogik. Dagens barnomsorg bygger på antagandet att alla föräldrar efterfrågar samma typ av barnomsorg och att alla barn i åldern

1-6 år har exakt samma behov.

Men det handlar också om föräldrars ansvar för sina barn. Det gäller ekonomiskt – ett uppbrutet förhållande eller en ny familj får aldrig innebära att man som förälder kan slippa ifrån sitt ekonomiska ansvar. Men ansvaret är framför allt positivt och socialt. Ett ansvar som bygger på att vi som föräldrar åläggs och ges möjligheter att fatta de avgörande besluten när våra barn är små och växer upp. Möjligheten och ansvaret att välja skola visar vilken kraft det finns i människors vilja och förmåga att ta ansvar. Runt om i vårt land ser vi hur rätten att välja skola skapar ett nytt engagemang från föräldrarna i barnens utbildning.

Stödjande inte styrande

Familjepolitik i traditionell mening beskriver något som egentligen inte borde vara särskilt politiskt reglerat. Utifrån den grundläggande uppfattningen att sociala förhållanden mellan människor inte bör vara föremål för politisk styrning är det svårt att motivera att det skall finnas en speciell familjepolitik. Å andra sidan är familjepolitiken för smal för att ge uttryck för ens en bråkdel av alla de ekonomiska, legala och sociala faktorer som påverkar familjelivets förutsättningar.

Principerna för en framtida familjepolitik bör vara att den skall utgå från att människor skall söra för den egna livssituationen. Politikens skall ha en stödjande och inte en styrande roll. Om vi menar allvar

med att familjen är stark och att den fyller en viktig roll i ett civiliserat samhälle måste vi ha modet att låta familjen vara familj och låta dess

betydelse vila på dess egen inneboende styrka. Om vi tror på familjen måste vi våga låta den stå på egna ben.

ORD

Det är inte fackets pengar som betalas ut genom a-kassan, som många tror. Facket administrerar a-kassorna men det finns inget tvång på att vara med i facket för att få del av pengarna. Understödet är statligt.

Jag undrar ändå hur många, främst ute i landsorten, som slipper undan facket om de skulle vilja. Vad jag säger är att det finns en **tvångsrekrytering** till facket och att mobbning är ett för svagt ord för att beskriva fackets metoder för att lista in folk.

I DN berättade en kille om hur han hade försökt ansluta sig till Transports a-kassa. Det gick helt enkelt inte. Växeln kopplade bort honom. Någon blankett för inträde i a-kassan gick inte att få. Det enda de skickade var ansökan om inträde i Transport.

Jag kan inte förstå hur en rättsstat kan tolerera att ett statligt bidrag förmedlas via en organisation som genom utpressning **tvångsuttaxerar** medborgarna för egen räkning.

Den egendomliga tystnad som breder ut sig omkring fackets tvångsmetoder talar sitt tydliga språk. Skulle vi av någon anledning plötsligt ha vägspärrar här i landet, där självutnämnd milis avgjorde vem som fick passera och vem inte, så skulle det vara fackets folk vi hittade där. Att spärra vägen och kuva är fackets sätt att göra sig förstått.

Helena Rivière